

Visies op het Paradijs
Dante aan de Amstel

Een festival met lezingen, vertaalworkshops, muziek en aperitief
Naar aanleiding van de 700ste sterfdag van Dante Alighieri

Monika Beisner, Dante en Beatrice in het paradijs, 2002

Zaterdag 25 september 2021
10:00-19:00

Universiteit van Amsterdam, i.s.m. Prins Bernard Cultuurfonds, Stichting Bijzondere
Leerstoel NKV, Nederlands Klassiek Verbond, afdeling Amsterdam, Amsterdams
Universiteitsfonds, Spui 25, Dante Alighieri Amsterdam, Het vertalershuis, De Nederlandse
Boekengids, Armada: tijdschrift voor wereldliteratuur, Letterenfonds

M.m.v.

Elio Baldi, Marije de Bie, Ensemble Corona, Piet Gerbrandy, Luc Joosten, Sterre Konijn,
Frédérique Klooster, Christian Lange, Patrick Lateur, David Rijser, Frank Westerman

Amsterdams Lyceum, Valeriusplein 15, 1075 BJ Amsterdam

Toegang gratis; aanmelding via: Danteadamstel700@gmail.com

of <https://www.vertalershuis.nl/>

Programma

9:30-10:00: Inloop

10.00-10.30: **David Rijser**, *Opening*

Wat kan Goddelijke Komedie in 2021 voor ons in Nederland nog betekenen? De literaire, politieke en theologische principes van Dante vergeleken met die van ons nu.

10.30-11.00: **Elio Baldi**, *Paradiso 33: Het Godsgeschenk*

Dante's Divina Commedia is een theologisch en teleologisch dichtwerk, dat vanaf het begin toewerkt naar het einde: het visioen van God. Dante komt voor de blakende bron van licht en liefde te staan en wordt voor de onmogelijke uitdaging gesteld dit centrum van alles, God, te beschrijven. De poëtische worsteling die dat oplevert is het bij voorbaat ontoereikende hoogtepunt van dit goddelijke werk, een hoogtepunt dat ter inspiratie heeft gediend voor vele artiesten, uiteenlopend van de Italiaanse komiek Roberto Benigni tot de Argentijnse schrijver Jorge Luis Borges. De voordracht probeert met woorden te benaderen waarom woorden tekort schieten, zelfs voor Dante – een dichter die dichter dan wie ook bij het onbenaderbare kwam.

11.00-11.30: **Frank Westerman**, *De Kosmische Komedie*

Hoe groot is de hel? Is daar wel genoeg plaats voor alle zondaars? De kosmologie van Galileo botste niet alleen met die van het Vaticaan, maar ook met die van Dante. Frank Westerman reisde in zijn nieuwe boek van Venetië tot Florence, waar hij ronddoelde in Villa il Gioiello: de plek waar Galileo de laatste jaren van zijn leven als een ketter onder huisarrest leefde. Samen met Galileo (en Bertold Brecht) kijkt hij om: naar wat er rest van het goddelijke uit De goddelijke komedie.

11.30-11.45: **Muziek: Frédérique Klooster** zingt Hildegard von Bingen. www.frederiqueklooster.nl

11.45-12.30: Lunchpauze

12.30-13.45: **Workshop 1-2: voorkeur voor 1 of 2 gaarne opgeven bij aanmelding**

Workshop 1: Vergelijking van verschillende Nederlandse vertalingen van *Paradiso* onder leiding van Emilia Menkveld en Elio Baldi; parallel daaraan Workshop 2: *Vertalen van Dante's poëzie*, onder leiding van Piet Gerbrandy en Pierluigi Lanfranchi

13.45-14.15: **Muziek** uit Dante's tijd door **Ensemble Corona**. Valeria Mignaco (sopraan), Heleen Gerretsen (blokfluit en cornetto) en Margo Fontijne (vedel). <https://ensemble-corona.nl>

14.15-14.45: **Christian Lange**: Dante en het Islamitisch Paradijs.

In 1919 zorgde de Spaanse katholieke priester en Arabist Miguel Asín Palacios voor oproer door zijn stelling dat Dante's Goddelijke Komedie op wezenlijke punten door de islamitische literatuur beïnvloed is, met name door het vermaarde verhaal van de hemelreis (mi'radj) van Mohammed. Inderdaad vertonen de Komedie en de mi'radj (alsmede gerelateerde islamitische teksten) verrassende overeenkomsten in zowel kosmologisch als spiritueel opzicht. Los van de vraag hoe bewust zich Dante was van deze overeenkomsten, was de wereld waarin hij leefde ten diepste verweven met de Arabisch-islamitische cultuur. Denkers zoals Algazel, Thomas van Aquino, Averroës, Brunetto Latini, Ibn Arabi en Dante worstelden met dezelfde filosofische en theologische problemen. Hoe verhoudt het geloof zich tot de rede? Hoe kan de mens God nastreven en dichtbij komen? Over de geopolitieke grenzen heen voerden zij als het ware een imaginair gesprek. Zodoende verwerkten zij elkaars opvattingen in de literaire werelden die zij schiepen.

14.45-15.15: Piet Gerbrandy: Licht, zicht en liefde

In Paradiso beschrijft Dante zijn al dan niet fictieve verblijf in de hemel als een visuele ervaring, waarbij hij geconfronteerd wordt met licht van een ongekennde intensiteit. Wat heeft hij nu eigenlijk gezien, gesteld dat hij inderdaad iets gezien heeft? En in hoeverre sluit Dantes visie op zien en licht aan bij antieke en middeleeuwse theorieën?

15.15-15.45: Pauze

15.45-17.00: Workshop 3:

Hoe brengen we een vertaling van een historisch literair werk zoals Dante's Goddelijke Komedie bij een hedendaagse lezer? Een discussie over het dilemma tussen moderniseren en historisch contextualiseren onder leiding van Marije de Bie en David Rijser, in gesprek met Patrick Lateur, Emilia Menkveld, Merlijn Olnon, Mark Pieters en Reinier Speelman.

(de discussie is voor alle aanwezigen live te volgen)

17.00-17.15: Muziek op Dante van Sterre Konijn. <https://www.sterrekonijn.nl>

17.15-19.00: Borrel met wijn en lekkernijen uit het paradijselijke Italië

Personalia

Elio Baldi is literatuurwetenschapper en historicus en als docent-onderzoeker werkzaam bij Italië Studies aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn onderzoek betreft vooral de literatuur en geschiedenis van Italië, en meer specifiek Italo Calvino. Andere onderzoeksinteresses zijn (feministische) science fiction, ecokritiek, de relatie tussen wetenschap en literatuur en de werken van onder anderen Dante, Giacomo Leopardi, Fernando Pessoa en Behrouz Boochani.

Marije de Bie studeerde klassieke talen en Italiaans, was uitgeefster en is nu directeur van het Vertalershuis.

ENSEMBLE CORONA brengt concertprogramma's en andere optredens met vocale en instrumentale muziek uit (late) Middeleeuwen of (vroeg) Renaissance – eind 14e, 15e of 16e eeuw. Het bestaat sinds 2001, nam enkele CD's op: 'O muze, vertel mij...' (2005), 'In minen sin' (2007), en een korte CD met repertoire uit het programma 'Se voi non ridete...' (2009), en voerde vele mooie programma's uit, op podia in Nederland en daarbuiten, en op oude-muziekfestivals in Amsterdam, Utrecht, Venlo, Alden-Biezen, Parijs, Dubrovnik en Greenwich.

Piet Gerbrandy (1958) is classicus, dichter, essayist en poëziecriticus. Hij doceert sinds 2006 Klassiek en Middeleeuws Latijn aan de Universiteit van Amsterdam. Gerbrandy was van 1996 tot 2009 poëziecriticus bij de Volkskrant, een functie die hij daarna tot 2017 vervulde bij De Groene Amsterdammer. In 2012 trad hij toe tot de redactie van De Gids. In januari 2021 verscheen bij uitgeverij Atlas Contact zijn jongste dichtbundel, Ontbinding.

Pierluigi Lanfranchi is geboren in Italië, werkt in Frankrijk en woont in Nederland. Hij is classicus, dichter en poëzievertaler.

Frédérique Klooster behaalde haar Bachelordiploma aan het Rotterdams Conservatorium en haar Masterdiploma aan de Royal Academy of Music in Londen. Niet alleen zong zij operarollen in binnen- en buitenland, zoals in het voorjaar van 2019 één van de Amiche di Cio-Cio-San in Puccini's Madama Butterfly, ook wordt ze regelmatig gevraagd als soliste in het oratoriumvak, zoals recentelijk voor o.a. Orff's Carmina Burana. Al tijdens haar studietijd ontwikkelde Frédérique een fascinatie voor het werk en

leven van Hildegard von Bingen, waarop ze ook afstudeerde. Ze was een aantal jaren aangesloten geweest bij het ensemble Vox Animae, waarmee ze Hildegard's Ordo Virtutum (Spel der Deugden) verschillende malen heeft uitgevoerd in o.a. het Verenigd Koninkrijk en Finland.

Sterre Konijn studeerde zang, Italiaans en kunstgeschiedenis en combineert haar interesses in een avontuurlijke concert- en muziektheaterpraktijk. Sterre trad op Het Concertgebouw, Carré en Paradiso maar ook op een mesthoop op Terschelling en in de lucht boven Florence. Ze won het Concours de la Chanson Alliance Française en was te gast bij o.a. Radio 4, Podium Witteman, Kunststof en Vrije Geluiden. Dit jaar verscheen haar debuut-cd 'een', waarop Dante een grote rol speelt.

Christian Lange (1975) is hoogleraar Arabistiek en Islamologie aan de Universiteit van Utrecht en lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Hij is de auteur en redacteur van meer dan 10 boeken en bundels, waaronder de onlangs verschenen Mohammed. Perspectieven op de Profeet (Amsterdam 2017) en The Orient in Utrecht: Adriaan Reland (1676-1718), Arabist, Cartographer, Antiquarian, and Scholar of Comparative Religion (Leiden-Boston 2021, Open Access).

Emilia Menkveld studeerde klassieke talen en Italiaans, is vertaalster en schrijft voor de Volkskrant.

David Rijser is publicist en bijzonder hoogleraar Antiëkenrecepties aan de RUG. In de herfst verschijnt zijn essay Arachne en de imams, in het begin van 2022 bij Cambridge University Press Antiquity Renewed.